

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет філології

Кафедра загального та германського мовознавства

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ РИТОРИКИ

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітньо-професійна програма «Українська мова і література»

за спеціальністю 035 Філологія

спеціалізації 035.01 Українська мова і література

галузь знань 03 Гуманітарні науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від 28.08. 2024 р.

м. Івано-Франківськ – 2024

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Основи риторики
Викладач (-і)	Мельник Ярослав Григорович
Контактний телефон викладача	(0342) 59-60-10 моб. 067 730 58 26
E-mail викладача	yaroslav.melnyk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	Кредитів ЄКТС – 3 кредити (90 год.)
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua
Консультації	Четвер 15.00 ауд. 410; четвер 17.00 Zoom
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p><i>Предметом</i> курсу «Основи риторики» для студентів спеціальності «Українська мова і література», а також романо-германські є вивчення зазначеної дисципліни, яка викладається у середніх навчальних закладах. Риторика програмується для середніх шкіл у обсязі класичної риторики, а для студентів, які навчаються за програмою бакалавр у формі «неориторика». У рамках університетського курсу розглядається класична та неориторика. Студенти-філологи виконують роботи, які складаються з двох основних сегментів: написання конспекту-реферату з історії та теорії риторики та підготовки доповіді з проблем неориторики та дискурсології поч. ХХІ століття. Усна доповідь готується у рамках запропонованих тем, обов'язковим є усний виклад – презентація теми та проведення дискурсії обговорення у рамках живомовної комунікації.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p>3.1. Метою курсу є: надання інформації з історії формування методології риторики від античності до наших днів. Виокремлення у окремий сегмент риторики початку ХХІ століття та вивчення основних умов формування інформаційного середовища, морально-етичних норм та ін.</p> <p>3.2. Основними цілями є: вивчення правил академічного висвітлення інформації з дотриманням логічних, граматичних, орфоепічних, комунікативних норм, а також міжкультурної комунікації.</p>	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
<p>4.1. Загальні компетентності: упродовж вивчення курсу студенти повинні досягнути теоретичний курс – історію та теорію риторики в обсязі історичного розвитку та основних періодів, починаючи від античності і дозоровження неориторики – кін. ХХ – поч. ХХІ ст.</p> <p>а) володіти інформацією щодо природи, функцій та дискурсологічної специфіки мови; б) основними специфіками організації комунікативного простору; в) особливості міжкультурної комунікації; г) особливостями етико-правових норм комунікації; д) культурно-естетичними засобами комунікації; е) соціологічно-комунікативним феноменом у організації простору. Комунікативні фахові компетентності: оволодіти навиками соціокультурної міжкультурної комунікації.</p> <p>4.2. Фахові компетентності:</p> <p>а) орієнтуватись у сучасному інформаційному просторі; б) виробляти механізми самозахисту від інфекційних інформаційних вкидів; в) передавати учням старших класів базові знання з проблем виживання в умовах інформаційної небезпеки.</p>	

Результати навчання; полягають у вивченні історії риторики, формування комунікативних традицій та стилістичної відмінності. Набути навиків у сприйнятті та опрацюванні інформаційних блоків; уміти вести дискусії і уміти рецептувати інформацію та оцінювати за прагматичними, аксіологічними, світоглядними, гендерно-віковими критеріями; уміти укладати інформаційні сегменти у цілісну картину світу; відстежувати тактику та стратегію комунікативних меседжів.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	20
семінарські заняття / практичні / лабораторні	10
самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
VI	035 філологія 01 українська мова та література	III	вибірковий

Тематика курсу

Тема, план	Лекція	Практичне заняття	Самостійна робота
Тема 1. Історія риторики та літературної традиції. 1.1. Риторика як форма культурного існування соціуму; 1.2. Культура Античності та культура публічного слова в античну епоху; 1.3. Основні правила та закони оприлюднення інформації; 1.4. Антична риторика як одна із засад формування європейської культури	2	2	10
Тема 2. Риторика від Середніх віків до XXI століття – два основні періоди у історії риторики. 2.1. Риторика епохи Відродження та Просвітництва; 2.2. Криза риторики та її повний занепад; 2.3. Відродження риторики у XX столітті; 2.4. Зміна парадигми риторики: риторика та неориторика – конфлікт методологій	2	6	4
Тема 3. Риторика XXI століття. 3.1. Основні умови та вимоги до неориторики та публічного слова. 3.2. Нові критерії та стандарти у формуванні інформаційного поля; 3.3. Дискурсологія та наратологія: ЗМІ та інформаційний простір у контексті нової методології.	2	2	4
Тема 4. Академічний дискурс в умовах неориторики. 4.1. Академічна комунікація: традиції та новаторство; 4.2. Психологічно-когнітивні засади нового академічного дискурсу;	2	0	6

4.3. Соціально-культурологічні умови формування інформаційного простору; 4.4.Академічна комунікація поч. ХХІ ст. як оновлений інформаційний простір; 4.5. Науково-соціометричні параметри сучасного інформаційного середовища та адаптивні механізми при необхідності інтеграції			
Тема 5. Сучасний інформаційний простір. 5.1. Інформаційна безпека; 5.2. Стили та жанри сучасного дискурсу; 5.3. Проблеми сучасної дискурсології.	2	2	6
Тема 6. Етико-правові та стилістичні особливості сучасних нарацій. 6.1. Мас-медіа та соціальні мережі у рамках прав людини та психічного здоров'я.	2		6
Тема 7. Культурологічні особливості комунікацій. 7.1. Когнітологія, наратологія; 7.2. Агентність комуніканта; 7.3. Мовець як маніфестатор соціоментального простору; 7.4. Моделювання комунікативного простору; 7.5. Мас-медійні технології; 7.6. Екологія комунікативного простору.	2		6
Тема 8. Міжкультурна комунікація. 8.1. комунікація та соціокультурні динаміки; 8.2. Контруситність та соціокультурний дисонанс у контексті моделювання комунікативного простору; 8.3. Табу у міжкультурній комунікації; 8.4. Комунікативні сценарії у міжкультурній комунікації	2	2	6
Тема 9. Комунікація та комунікативні системи інтернету. 9.1. Комунікації та моделювання інтернет-павутини; 9.2. Комунікація і соціальні мережі; 9.3. Безпека особи у системі інтернет комунікацій.	2		6
Тема 10. Риторика та комунікація в умовах інформаційної війни. 10.1. Феномен інформаційної агресії та інформаційної війни; 10.2. Безпека особистого інформаційного простору; 10.3. Фейк як феномен інформаційної дезорієнтації; 10.3. Етика та міжнародні норми у рамках інформаційної агресії	2	2	6
Загалом:	20	10	60
6. Система оцінювання навчальної дисципліни			
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Система оцінювання курсу відбувається згідно з критеріями оцінювання навчальних досягнень студентів, що регламентовані в університеті.		

	<p><u>Види контролю:</u> поточний (усне/письмове опитування на лекційному/практичному занятті); підсумковий (перевірка письмового індивідуального завдання; тест у системі дистанційного навчання). Система оцінювання навчальної дисципліни складається з таких компонентів:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Аудиторна робота (35 % від загальної кількості балів за курс (100%) – активна участь під час лекційних і практичних занять; виконання тестових завдань). 2. Самоосвіта (15% – участь в онлайн курсі, який відповідає тематиці та програмним результатам навчальної дисципліни, що підтверджується сертифікатом). 3. Письмовий залік (50%, з яких: виконання індивідуального завдання – 20%; підсумковий тест – 30% від загальної кількості балів).
Вимоги до письмової роботи	<p><u>Індивідуальне завдання:</u> Самостійно оберіть тему гіпотетичного наукового дослідження. Відберіть 6-10 наукових джерел за цією темою, зробіть реферування змісту кожного джерела (75-100 слів), дотримуючись норм академічної доброчесності; укладіть їх бібліографічний опис згідно вимог. Оформіть індивідуальне завдання згідно вимог як Word документ і надішліть на е-пошту викладача за тиждень до заліку.</p> <p><u>Критерії оцінювання:</u> Вага виконання завдання (обидві частини завдання виконані згідно вимог, подані на перевірку вчасно) – 5%. Розуміння теоретичних основ навчального матеріалу – 5% Демонстрація практичних умінь: робити реферування та укладати бібліографічний опис наукових джерел 10%. Разом: 20%</p> <p><u>Підсумковий тест:</u> В установленій час, самостійно виконайте тест – 30 питань формату «множинний вибір», щоб перевірити розуміння теоретичних аспектів навчального матеріалу (30% від загальної кількості балів).</p>
Практичні заняття	<p>Знання студента оцінюються як з теоретичної, так і з практичної підготовки відповідно до національної шкали за такими критеріями:</p> <p>«відмінно» – здобувач освіти міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;</p> <p>«добре» – здобувач освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але</p>

	<p>припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного матеріалу;</p> <p>«задовільно» – здобувач освіти в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю;</p> <p>«незадовільно» – здобувач освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані.</p>
<p>Умови допуску до підсумкового контролю</p>	<p>Форма контролю: залік; форма здачі (письмова).</p> <p>Розподіл балів за завдання: індивідуальне завдання (реферування наукових джерел та укладання їх бібліографічного опису) – 20 балів; тест формату «множинний вибір» – 30 балів.</p>

7. Політика навчальної дисципліни

Загальна максимальна сума балів, яка присвоюється студентові/студентці за курс, становить 100 балів, яка є сумою балів за виконання тематичних тестувань. Складання заліку передбачає отримання рейтингової підсумкової оцінки (максимум 100 балів, мінімум 50 балів). При виставленні рейтингового підсумкового балу обов'язково враховується присутність студента/студентки на лекційних та практичних заняттях, активність під час практичного заняття; недопустимість пропусків та запізнь на заняття.

Письмові роботи:

Студент зобов'язаний виконати самостійно і здати викладачу на перевірку письмову роботу не пізніше як за тиждень до встановленої розкладом дати заліку. Не допускається користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями, а також списування та плагіат при виконанні письмових завдань.

Академічна доброчесність:

Дотримання академічної доброчесності засновується на ряді положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів вищої освіти та викладачів університету. Ознайомитися з «Положенням про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науководослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Редакція 2)» можна за покликанням: <https://pnu.edu.ua/wpcontent/uploads/2023/04/nova-redaktsiia-polozhennia-pro-zapobihannia-akademichnomuplahiatu.pdf>. Студент зобов'язаний неухильно дотримуватися норм академічної доброчесності, правил внутрішнього розпорядку навчального закладу, інших видів політики, передбаченої нормативними документами, що регулюють освітній процес у ЗВО. У випадку порушення норм академічної доброчесності під час виконання завдань поточного чи підсумкового контролю, студент отримує «0» балів. Повторна невідповідна поведінка під час заняття/виду контролю може призвести до відрахування здобувача вищої освіти «за порушення навчальної дисципліни і правил внутрішнього розпорядку вищого закладу освіти», відповідно до п.14 «Відрахування студентів» «Положення про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів вищих закладів освіти». Ознайомитися із положенням можна за покликанням: https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні_документи/polozhenja/

Відвідування занять:

Студент має вчасно приходити на заняття. Він може бути не допущений до заняття, у разі спізнення без вагомої на те причини. Студент має брати активну участь в обговоренні питань, які розглядаються під час лекційних і практичних занять; заохочується висловлювання власної думки. Здобувач вищої освіти має бути толерантним у спілкуванні з викладачем та іншими студентами, зокрема під час обговорення дискусійних питань на заняттях. Студент може відпрацювати будь-яке пропущене з поважної причини заняття чи вид контролю. Студенти, котрі навчаються за індивідуальним графіком, опрацьовують матеріал самостійно з обов'язковим проходженням усіх тестувань в системі дистанційного навчання d-learn та виконанням письмових завдань відповідно до індивідуального графіку навчання, складеного та погодженого з викладачем на початку семестру. Умови навчання за індивідуальним графіком регламентуються «Положенням про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» <https://nmv.pnu.edu.ua/wpcontent/uploads/sites/118/2022/11/polozhennia-proindivid.-grafik.pdf> Студенти, які не набрали 50 балів за відомістю №1, мають право перескласти залік за відомістю №2. На консультаціях викладача студенти мають можливість отримати роз'яснення питань, з якими виникли труднощі у процесі підготовки до практичних занять та при виконанні письмових робіт. У разі отримання незадовільної оцінки з навчальної дисципліни за талоном №3, студенти мають право на повторне її вивчення, що регламентовано «Положенням про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін (кредитів ECTS) в умовах ECTS (Редакція 3)», ознайомитися з яким можна за покликанням: <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2023/05/povtorne-vuvchenniadustzuplin.pdf>

Неформальна освіта:

Порядок перезарахування результатів неформальної освіти в межах курсу (наприклад, результати проходження курсів на платформах Coursera, Udey, тощо, наявність сертифікатів, котрі підтверджують проходження відповідних професійних курсів/тренінгів, тощо) регламентується «Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» <https://nmv.pnu.edu.ua/wpcontent/uploads/sites/118/2022/11/neformalna-osvita.pdf>

Самостійна робота – зарахування результатів неформальної освіти: проходження он лайн курсів по Академічній доброчесності:

https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+AI101+2021_T2

<https://vumonline.ua/course/academic-integrity-at-the-university/>

або інші курси за бажанням студентів.

8. Рекомендована література

1. Абрамович С.Д., Чикарькова М.Ю. Риторика. Львів, 2001.
2. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ, 2004.
3. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної деавітології. Львів, 2000.
4. Єрушевич Г.Д., Мельник Я.Г. Вступ до риторики. Івано-Франківськ, 2002.
5. Куньч З. Риторичний словник. Київ, 1997.
6. Мацько Л.І., Мацько О.М. Риторика. Київ, 2003.
7. Мельник Я.Г. Пролегомени до українського дискурсу. Івано-Франківськ, 2023.
8. Мельник Я.Г. Спічрайтинг. Івано-Франківськ, 2019.
9. Сагач Г.М. Золотослів. Київ, 1993.
10. Сагач Г.М. Риторика. Київ, 2009.
11. Тимошенко Н.Л. Корпоративна культура: діловий етикет. Київ, 2006.
12. Томан І. Мистецтво говорити. Київ, 1989.
13. Штротмайер. Г. Політика і мас-медіа. Київ, 2008.

**Викладач – МЕЛЬНИК Ярослав Григорович, кандидат філологічних наук,
професор кафедри загального та германського мовознавства**